

ISBN: 978-605-80300-3-9

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

Ketebe Yayınları: 194

Eleştirel Bir Giriş - 3

Dizi Editörü

Lütfi Sunar

Kapak

Harun Tan

Editör

Yusuf Genç

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

Düzeltili

Cihan Aldık

1. BASKI

Aralık 2019
İstanbul

ketebe.com

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 34989

Maltepe Mahallesi Fetih
Caddesi No: 6 Dk: 2
Topkapı 34010 İstanbul
Tel: 212.612 29 30
e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Matsis Matbaa Hizmetleri
San. ve Tic. Ltd. Şti
Sertifika No: 40421
Tevfik Bey Mah. Dr. Ali Demir Cad.
No: 51 Sefaköy Küçükçekmece /
İstanbul Tel: 212 624 21 11

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A. Ş.'ne aittir.
İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Muhammed Hamîdullah

- Modern Bir Müslüman Âlimin İlmî Portresi -

ABDULKADİR MACİT

KETEBE

Abdulkadir Macit

Lisans eğitimini, 2004 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde, doktora eğitimini de 2015 yılında Marmara Üniversitesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü'nde nihayete erdirdi. Dünya Tarihi, İslam Tarih Düşüncesi, Orta Asya ve Özbekler, Çağdaş İslam Düşüncesi, İslamcılık ve İslami Hareketler gibi alanlarda çalışmalar yapmaktadır. İlahiyat Fakültesi yanı sıra İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi mezunu olan Macit'in; *Şeybânî Özbek Hanlığı, Osmanlı Belgeleri: Ahterî Muslihiddin Mustafa Efendi, Önden Gidenler: Necmettin Erbakan, Çağa İz Bırakan Önderler: Mehmed Akif Ersoy ve Necmettin Erbakan, Geçmişten Günümüze Hilafet* (Ed.), *Muhammed Hamîdullah: İslam İktisadının Öncü İsmi* (Çev.) serlevhalı kitapları ve çeşitli kitap ve dergilerde yayınlanmış makaleleri vardır. Hâlihazırda Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Siyer-i Nebi ve İslam Tarihi alanında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

İçindekiler

Önsöz	7
Giriş: Modern Bir Müslüman Âlimin İlmî Portresini Çizmek.....	13
Hayatı.....	21
Düşüncesinin Gelişimi	27
Arayışlar Çağı'nın Prototip İslam Âlimi.....	49
Metodolojisi	61
Din ve Nübüvvet Anlayışı.....	87
İslam İktisadı Anlayışı.....	109
Yönetim Anlayışı.....	125
Etkileri.....	151
Sonuç: Hamîdullah'ı Takip Etmek.....	157
İleri Okumalar	163
Kronoloji	165
Sözlük	169
Kaynakça	173
Dizin.....	181

Önsöz

Ülkemizde son zamanlarda hususi olarak siyer ve İslam tarihine ancak umumi olarak İslami İlimlere yönelik canlanan bir ilgi gözlemlenmektedir. Bir taraftan alandaki önemli eserlerin çevrilmesi, klasik eserlerin bu konu ve gündem içerisinde neşredilmesi, çeşitli telif ve edisyon eserlerin kaleme alınması ve alanda pek çok tez çalışmasının yürütülmesi, bu ilginin tezahürleri sadedindedir. Son asrımızda hem İslam hukuku hem de siyer ve İslam tarihi alanındaki eserleri ile bu ilginin ülkemizde de oluşumunda önemli bir yer edinen Muhammed Hamîdullah ismi, önemli bir sima olarak karşımızda durmaktadır. Bundan dolayı öncelikle siyer ve İslam tarihi alanlarındaki eserlerinin tetkiki ile başlayan Hamîdullah okumalarımız, müellifin diğer eserlerinin de okunmasını âdeta tetiklemiştir. Okunduğça da fark edilmiştir ki Hamîdullah'ın, siyer ve İslam tarihi alanlarına dair ortaya koyduğu bakış açısı, kaleme aldığı eserleri ve serdettiği teklifleri, onun günümüzde İslam tarihçiliğinin yeni siması olmasının ötesinde modern dönemde bir Müslüman âlim portresi çizmesi itibarıyla de ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Onun tüm dengelim yöntemini dikkate alarak ilimlere odaklanması yani ilimleri, bütünü parçaları olarak gören yaklaşımı, ilimlere

inter disiplinler yaklaşımı, bilimsellikten ödün vermeyen yazım biçimi, Doğu'nun ve Batı'nın her yönüyle mezc edilerek itidal çizgisinde vasatı temsili gibi hususiyetleri, mezkûr portreyi temsil etmesinin sadece birkaç cihetidir. Bu hususiyetlerin bir ilim adamında var olması gerektiğini düşünen yaklaşımımız gereğince biz de bu eserde Hamîdullah'ın özelde siyer ve İslam tarihçiliği olsa da genelde içinde bulunduğumuz asırda prototip bir Müslüman âlim olarak düşüncesini, metodolojisini, görüşlerini, tekliflerini ve etkilerini bütünlüklü bir şekilde ele almış olduk.

2016-2017 yıllarında biri lisans öğrencileri diğeri lisansüstü öğrencileri olmak üzere iki grupla İlmi Etüdler Derneği'nde (İLEM) atölye çalışmalarında Hamîdullah okumaları gerçekleştirdik. Bu atölyelerde Hamîdullah'ın bütün eserlerini okuyarak onun düşüncesinin gelişimini, metodolojisini, bir tarihçi olarak hayat gayesini, tarihçi olarak ayırt edici özelliklerini, tarih yazıcılığı yöntemini (nitel ve nicel olarak), İslam tarihi ve siyer yazımındaki yerini ve önemini, etkilendiği kaynakları (şahıs, ekol, şehir), İslam tarihi ve siyere odaklanma saiklerini, eleştirilen ve takdir edilen yönlerini, etkilerini (şahıs, fikriyat), yaşadığı psikolojik vakıaları vs. ele aldık. Bunun neticesi olarak ortaya çıkan bu kitap, onun eserleri ve tanıklıkları üzerinden modern bir âlim olarak ilmî portresini ortaya koymak amacıyla kaleme alınmıştır.

Bu eserde, Arayışlar Çağı'nın prototip bir âlimi olarak değerlendirebileceğimiz Hamîdullah'ın eğitiminin, düşüncesinin gelişiminin, metodolojisinin, din, nübüvvet, İslam iktisadı, yönetim ve hilafet anlayışları üzerinden ortaya koyduğu temel teorilerinin zannedildiğinin çok ötesinde bir ehemmiyete sahip olduğunu göstermeye çalıştık. Bu sayede İslam tarihçiliğinin de yeni siması olan Hamîdullah'ı ve ilmî portresini, modern dönemin öncü ve prototip bir âlimi olarak akademi camiasının dikkatlerine yeniden arz etmeye çalıştık.

Bu eserin Hamîdullah'ın teorilerinin ileri düzeyde tartışılmasına ve derinleştirilmesine ve bir ekol oluşturacak aşamaya ulaşmasına imkân oluşturmasını temenni ediyoruz. Yine bu eserin, son iki asırdır devam eden modern işgalden kurtuluş olarak Hamîdullah'ın ortaya koyduğu ulusal ve uluslararası düzeyde siyasi, idari ve iktisadi pek çok teklifin pratik hayata geçirilmesinin sadece başlangıcını değil yürüyeceği güzergâhı ve istikametini, yerleşme, genişleme ve derinleşme merhalesinin zeminini de göstermesini arzu ediyoruz. Netice itibarıyla uygulamaya geçirilen bu pratiklerin yön tayin edici etkisi ile Müslüman ülkelerin nihai merhalede siyasi, iktisadi, ilmî, fikrî tam bağımsızlıklarını kazanmalarına imkân oluşturmasını murat etmekteyiz.

Bu eserin ortaya çıkmasına mekân ve imkân oluşturan İLEM'e ve çalışanlarına, Muhammed Hamîdullah atölyesine fikrî rehberliğini esirgemeyen Prof. Dr. İhsan Süreyya Sırma'ya, atölyeye iştirak ederek kıymetli bilgilerini paylaşan Prof. Dr. Adnan Demircan, Prof. Dr. Adem Apak ve Doç. Dr. Teyfur Erdoğan'ya şükranlarımı arz ederim. Editörlüğünü üstlendiği Eleştirel Bir Giriş Dizisi'nde bu eserin de yer almasını ifade ederek diziye zenginlik katan Doç. Dr. Lütfi Sunar'a da teşekkürü bir borç bilirim.

Gayret bizden, tevfik elbette Allah'tandır.

Abdulkadir Macit

Üsküdar, 2019